

Er jantelógin ein lívsstíllur?

**Heilsa
& lívsstíllur**
maggi@sosialurln.fo



**Aksel
Sandemose**
(1899-1965)



Var fœddur í Nykøbing Mors. Sum ungur fór hann út í víðu verð at sigla og arbeiddi t.d. eitt tíðarskeið sum skóghøggari í Nýfundlandi. Umleið 1930 flutti hann til Norra at búgva. Hann skrivaði nógvur kendar skaldsøgur. Drívmegin í skringingini var ein tráan eftir at finna eitt sálarfrøðiligt mynstur aftanfyri skilaleysu gerðirnar hjá menniskjanum.

**Tann kenda jantelóg-
in kann hjá summum
tykjast eins og ein
lívsstíllur, bæði at nýta
yvur fyri sær sjálvum,
sum t.d. eg kann
einki, dugi einki
o.s.v., meðan onnur
brúka hana móti
øðrum - tú skalt ikki
halda, at tú ert nakað**

LÍVSSTÍLLUR

Í donsk/føroysku orðabókini stendur um jantelógina "óskrivaði normurin um at eingin má vera betri enn ein annar ella daga upp um fjøldina"

Jante er ein lítill blýknøttur við lítillum virði til at spæla klink, sum vanligi er eitt spæl um pengar. Eisini verður sagt á donskum, "jeg har ikke en jante" ella "stik mig et par janter".

Hugsast kann eisini at Jantelógin er ein av orsökunum til happing, bæði millum børn og vaksin. Ongin skal halda seg vera meira enn nakar annar. Men tibetur ber til at liva eftir tí positivu jantelógini, sum hevur júst tann øvuta boðskapin.

Jantelógin vísir seg ofta at vera galdandi millum fólk í smærri samfeløgum, sum royna at halda hvør øðrum niðri og t.d. ikki loyva nøkrum at gera seg

bemerkta fyri sína dugnaligheit e.l.

Danski rithøvundururin Aksel Sandemose lýsir í skaldsøguni "En flygtning krydser sit spor" fœðibý sín Nykøbing Mors við navninum Jante. Í hesi sjálvsævisøguligu skaldsøguni lýsir Sandemose býin í byrjani av 20. øld sum eitt andaligt torturkamar, har øll stríðast av øllum alvi fyri at halda hvør øðrum niðri.

Jantelógin hevur 10 boð,

sum í veruleikanum hava hendan høvuðsboðskap: "Tú skal ikki billa tær inn, at tú ert nakað". Afturat teimum 10 boðunum í jantelógini er ein "straffilóg" sum sigur: "Tú heldur kanska, at vit ikki vita hvør tú ert?".

Um jantelógina verður m.a. sagt: Fyrst tá tú fylgir jantelógini, fert tú at halda hánt um teg sjálv, og tá tú heldur hánt um teg sjálv, tilletur tú tær eisini at háða Gud, tí at hann hevur gjørt

ein slíkan skapning sum teg.

Ein sum fylgir jantelógini steingir seg inni í einari óndari ringrás. Lættasti máttin at sleppa burtúr hesi óndu ringrás er miðvíst at bróta jantelógina og fylgja positivu jantelógini.

Um tú verður dømdur hart av øðrum menniskjum, tí tú hevur prógvað, at tú ert nakað, er tað tí, at tey enn ikki eru givin við at liva eftir tí upprunaligu jantelógini.

Jantelógin

1. Tú skalt ikki halda, at tú ert nakað
2. Tú skalt ikki halda, at tú ert eins nógv verður sum vit
3. Tú skalt ikki halda, at tú ert klókari enn vit
4. Tú skalt ikki billa tær inn at tú ert betri enn vit
5. Tú skalt ikki halda, at tú veist meira enn vit
6. Tú skalt ikki halda, at ert meira enn vit
7. Tú skalt ikki halda at tú kanst brúkast til nakað
8. Tú skalt ikki flenna eftir okkum
9. Tú skalt ikki halda, at nakar bríggjarseg um teg
10. Tú skalt ikki halda, at tú kanst læra okkum nakað

Tann positiva jantelógin

1. Tú skalt vita, at vit rokna við tær
2. Tú skalt vita, at vit eru nógv, sum hava brúk fyri tær
3. Tú skalt vita, at tað er nakað virðismikið í tær, sum vit hava brúk fyri
4. Tú skalt vita, at tú hevur nakrar eginleikar, sum vit halda av tær fyri
5. Tú skalt vita, at vit eisini kenna til virðisloysi, einsemi, og at mislukkast
6. Tú skalt vita, at tú hoyrir saman við okkum
7. Tú skalt vita, at vit vilja gera nógv fyri teg
8. Tú skalt vita, at samfelagið hevur brúk fyri tínum avreksverkum
9. Vit - tú og eg - kunnu loysa trupulleikarnar í felag